

Monograf: Edebiyat Eleştirisi Dergisi Üzerine Söyleşi

***Monograf, Dergiciliğin Akışkanlığını,
Akademininse Kamusallığını Hatırlattı***

Esra Nur Akbulak

Araştırma Görevlisi
Samsun Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ORCID: 0000-0001-5658-3581
esra.akbulak@samsun.edu.tr

Kaan Kurt

Araştırma Görevlisi
Samsun Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ORCID: 0000-0003-3659-021X
kaan.kurt@samsun.edu.tr

Akbulak Esra Nur ve Kaan Kurt. “*Monograf: Edebiyat Eleştirisi Dergisi Üzerine Söyleşi: Monograf Dergiciliğin Akışkanlığını, Akademininse Kamusallığını Hatırlattı.*” *Nesir: Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 3 (Ekim 2022): 123-142.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7228141>

Monograf: Edebiyat Eleştirisi Dergisi Üzerine Söyleşi
Monograf Dergiciliğin Akışkanlığını,
Akademik Kamusalığını Hatırlattı

Türkiye’deki edebi üretimi disiplinlerarası bir bakışla değerlendiren edebiyat çalışmalarına yer veren *Monograf*, 2014’ten 2022’ye kapsamlı bir eleştirel birikim oluşturdu. *Monograf* bu süreçte hem Türkiye bağlamını yakından takip eden hem de dünyadaki güncel teorik tartışmaları bu bağlamla birlikte düşünen çalışmaları bir araya getirdi. “Edebiyat ve İktidar” dosyasıyla yayım hayatına başlayan *Monograf*; “Erkeklikler”, “Ekoloji”, “Beden”, “Yas”, “Göç” ve diğer dosya konularıyla edebiyatın düşünme pratikleriyle sosyal bilimlerin yöntem ve imkânlarını bir araya getirdi. Aynı şekilde “Dipnot” bölümüyle akademik çalışmalarda yeterince yer verilmeyen çağdaş yazınsal üretime de eleştirel bir bakış getirdi. “Edebiyat ve Tıp” dosya konusuyla yayım hayatına veda eden *Monograf* edebiyat çalışmalarına sunduğu katkıyla araştırmacılar için önemli bir kaynak olmaya devam edecek.

Biz de *Nesir Dergisi* editörleri olarak *Monograf* fikrinin nasıl ortaya çıktığı, Türkiye’deki edebiyat dergiciliğinde ne yapmak istediği, hedeflerini ne ölçüde gerçekleştirdiği, dergicilik faaliyetlerini nasıl icra ettiği üzerine derginin başından beri yayım kurulunda yer alan Melek Aydoğan, Hazel Melek Akdik ve dergiye her aşamada katkı sunan, son iki sayıda derginin genel yayım yönetmenliğini üstlenen Fatih Altuğ’la konuşmak istedik. Türkiye’deki edebiyat eleştirisine önemli ölçüde yön veren *Monograf*’la kurulan bu diyalogu ve *Monograf*’ın edebiyat dünyasındaki serencamını kayıt altına almayı dergiciliğin geleceğini geçmiş birikimle kurduğu ilişki üzerinden ortaya koymak ve dergiciliğin, özellikle de edebiyat dergiciliğinin kendisi üzerine düşünmek adına önemsiyoruz.

Kaan Kurt: Öncelikle hoş geldiniz. Davetimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. İlk soruyla başlayayım. 2014 yılında ilk sayısı yayımlanan *Monograf*, toplamda on altı sayı yayımlandı ve önemli bir edebiyat eleştirisi külliyatı yarattı. Hem güncel teorik tartışmaları hem de çağdaş edebiyatı yakından takip eden, dergiciliğin gerektirdiği dinamizmi içerikte de yakalayan bu dergiyi kurarken neyi hedeflediğinizi merak ediyoruz. Tespit ettiğiniz eksikliklerle mi yoksa doğrudan belirlediğiniz hedeflerle mi yola koyulduunuz, dergiyi kurma niyetinizden ve motivasyonunuzdan söz edebilir misiniz?

Melek Aydoğan: Yanılmıyorsam, *Monograf*’ı yayımlamaya başladığımızda Türkiye’de sadece edebiyat eleştirisine odaklanan bağımsız, akademik bir dergi yoktu. Edebiyat bilimciler üniversitelerin çatısı altında yayımlanan sosyal bilimler dergilerinde ya da Türk dili ve edebiyatı bölümlerinin çıkardığı dergilerde yazılarını

yayımlıyorlardı. Önce şunu konuşmak lazım: Akademik dergi denince aklımıza ne geliyor? Akademik dergiler, öğrencilerin ve akademisyenlerin dışında kimsenin okumadığı, iç sıkıcı kuralları ve dili olan yazıların yayımlandığı dergiler. Biz, bir grup yakın arkadaş, akademik dergiciliğin canlı, etkin bir şekilde de yapılabileceğini göstermeyi hedefledik aslında. Bu nasıl mümkün olabilirdi? En çok bu soru üzerine düşündük tabii. Mesela, neden herkesin yazabildiği dergiler değil akademik dergiler? Herkes derken de edebiyat alanının içinde yer alan insanları; editörleri, çevirmenleri, eleştirmenleri hatta okurları kastediyorduk. Bu bir eksiklikti. İlk sayının “Sunuş” yazısında, “Çoğulcu bir perspektif ve bilgi alanını öne çıkarmak istedik” demiştim. Çoğumuz Türk dili ve edebiyatı bölümlerinden mezun, o zaman genç akademisyen adaylarıydık. Türkoloji’nin diğer disiplinlerle, çağdaş olanla hatta kuramla diyalogsuzluğu, onlara kapalılığı bizi rahatsız ediyordu. Edebiyat eleştirisi özelinde baktığımızda, kurama ya da çeşitli disiplinlerin bilgi alanına yer veren yazıların çoğu da kuramı ve bilgiyi sorgulamayan, metinle kuramı çarpıştırmayan, sadece birbirine eklemleyen dolayısıyla da eklektik yazılardı. Erol Köroğlu’nun bu durumu özetleyen çok sevdiğim bir ifadesi var; “kuramı metne deli gömleği halinde geçirmek” diyor. Kısacası, metne bir yöntem belirleyip yaklaşan, analitik, kaynakçası belli, öznel anlamlar üretmeyen yazıların yayımlandığı bir mecra kurmaktı niyetimiz. Sorunlu ve yanlış gittiğini düşündüğümüz akademik yayıncılıkta, hem eksiklikleri görüp başka bir imkân alanı açmak hem de başka üsluplar aramak istedik. Sekiz yıllık yayım sürecinde, sekiz yıllık bu yolculukta da çok fazla şey öğrendik tabii.

Hazel Melek Akdik: *Monograf*’ı kurma fikrine ve derginin kurulma sürecine dair Melek güzel bir özet sundu. Dergiyi çıkarma fikri oluştuğunda kendi akademik hayatımızın ya da edebiyatla ilişkilene süreçlerimizin erken bir dönemindeydik. İlk sayı “Edebiyat ve İktidar” 2014 yılında çıktı, ancak derginin kurulma evresi 2013 yılındaki hazırlıklarımızla başlıyor. Dergiyi kurarken oluşturduğumuz yol haritası biraz da daha eskiye dayanan tanışıklığımızdan dolayı tartışageldiğimiz konular, problemler etrafında şekillendi. Türkçe edebiyat ve edebiyat özelinde yapılan akademik çalışmalarındaki boşluklar ya da eksik yanlar hakkında konuşurken artmasını temenni ettiğimiz özgün ve güçlü çalışmalardan da ilham almıştık. Çalışmalarını takip ettiğimiz -akademi içinden ya da dışından- önemli isimlerle diyalog halinde olmak, yola çıkarken benimsediğimiz bir tutumdu ki bu diyalogu çoğaltma çabası da dergiye dinamizm kattı. Bu anlamda *Monograf*’ın kendi sınırları içinde işleyen bir ilişki ağı oluşturduğunu da ekleyebilirim. Dergi veya akademik dergi yayımlamak zorluklar ve handikaplar barındıran ve gerçekten ciddi anlamda emek isteyen bir süreç. Ama sadece bunlardan ibaret değil çünkü ortaya çıkan ürünün bir kimliğinin olması onu özgün ve kalıcı kılabılır. Dergiye kimlik kazandırmak, ona bir bakış açısı yüklemek ve yola devam ederken de bu kimliği sürdürmek önemliydi bizim için. Bunu koruyabildiğimizi düşünüyorum *Monograf*’ın son sayısına kadar.

Kaan Kurt: Akademik dergicilik konusuna aslında yavaş yavaş girdiniz, şimdi önümüzdeki iki soru da biraz bununla ilgili, daha fazla açmak isterseniz açabilirsiniz. Akademik dergicilikten söz ederken bir yandan dergiciliğin sınırsız üretim alanından, diğer yandan akademik sınırları belirleme mecburiyetinden söz ediyoruz. Dergiciliğin dinamik, kolektif ve akışkan faaliyet alanıyla sınır çizen akademik alan arasında kaldığınız oldu mu ya da bu varsayıma katılıyor musunuz, katılıyorsanız bu konuda yaşadığınız sorunlardan söz edebilir misiniz?

Melek Aydoğan: Zaman zaman oldu. Daha çok da biçimsel meselelerde zorlandık. Çeşitli akademik yazı yazma alışkanlıkları, kuralları var. Mümkün olduğunca bu katılığın sınırlarını esnetmeye, zorlamaya çalıştık. Bazen dergiye öyle bir yazı geliyordu ki içeriği bizi tatmin ediyor ama yazı MLA veya APA ile düzenlenmemiş bir metin ya da yazarın dili, üslubu alışılagen bir yönde değil. Nerede, nasıl yayımlarız konusunda karar vermek zor olabiliyordu. *Monograf*, sadece makalelerden oluşan bir dergi olmasın istedik. Mesela “Türkiye’de Akademi Konuşmaları” diye bir bölüm vardı *Monograf* yayımlanmaya başladığında, beş sayı devam ettik bu bölüme. Yine ilk dört sayı, “*Monograf* Buluşmaları” adıyla açık oturum toplantıları yaptık. Dergiye yerleştirdiğimiz bu iki bölüm de makale formatında değildi. Peki, bu bölümler neden vardı dergide? Türkiye’de akademi meselesini sadece edebiyat araştırmaları üzerinden değil bütüne bakarak düşünmek istedik. Bir edebiyat eleştirisi dergisinde buna yer açabilir miydik, evet, açabilirdik. Sadece Türk dili ve edebiyatı araştırmacılarıyla değil diğer disiplinlerde, bilhassa da sosyal bilimlerde çalışanlarla beraber akademi üzerine düşündük. Şimdi fark ediyorum, akademi konuşmalarının hiçbirinde bir edebiyat bilimci yok. Derginin görünürlüğünü de arttıran bölümlerden biriydi, edebiyat alanı dışındaki isimlerin de ilgisini çekmişti. Sonra çeşitli dergilerde de benzer şeylerin yapıldığını gördük. İlkini Tarih Vakfı, ikincisini de Boğaziçi Üniversitesi Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Araştırma Merkezi ile ortaklaşa düzenlediğimiz *Monograf* Buluşmaları adıyla iki ayrı etkinlik gerçekleştirdik. İlk dört sayı sadece konuşmacıların bir araya geldiği bir etkinlikken daha sonra konuşmaya, tartışmaya, eksiklerimizi görmeye, fikir üretimine devam etmeye derginin okurlarını da katarak sürdürdük. Bahsettiğiniz kolektif ve akışkan olma halini güçlendiren faaliyetlerdi bunlar. Akademik dergiciliğin akademinin kapalı kapıları ardında kalmayabileceğini gösteriyordu.

Fatih Altuğ: Yaşanan zorluklar kısmı değil de bu ilişki üzerine bir şey söyleyebilirim ben de. Benim görev aldığım dönemde bunun zorluğunu deneyimlemedim çünkü. Soruda bir yandan dergiciliği akışkanlıkla yan yana koyan akademik olanı da sınırlı olanla tanımlayan bir ifade var. Aslında bu ikili karşıtlık böyle olmak zorunda değil ama hepimizin aklına öncelikle bu geliyor. Yoksa dergicilik de oldukça kısıtlı, dondurulmuş bir formatta yapılabilir. Yapılıyor da. Akademik faaliyet de oldukça akışkan bir şekilde gerçekleşebilir. Ama bizde akademik denildiğinde ilk akla gelen bir düşünme pratiğinden çok o düşünme pratiğinin belli formlarla, belli prosedürlerle,

kurallarla biçimlenmiş bir faaliyeti oluyor. Belli bir disiplinin içinde olmak, edebiyat disiplini içinde yazmak da kurallara katı katıya bağlı olarak yazmak anlamına geliyor gibi zannediliyor, “disiplinli olmak”la bir disipline ait olmak sanki denkmiş gibi görülüyor. Bu da akademik olanı daha dar tanımlamamıza yol açıyor. Akademik dergi de o darlığın içerisinde onun bir temsilcisine dönüşüyor. Aslında bana göre *Monograf* yalnızca dergicilik alanında dergiciliğin akışkan yönünü daha fazla ön plana çıkararak bir mecra olmasıyla değil akademik olanın yalnızca bir bölüm/disiplin içi konuşma, kendi kendine bir söyleşi olmadığını, daha kolektif, kamusal ve aynı zamanda da dinamik bir şey olduğunu hatırlatmasıyla önemli. İlk başlarda, dışarıdan bir gözlemci olarak bile, *Monograf* çıktığında beni heyecanlandıran şey *Monograf*’ın dergicilik ve akademinin sınırlarını aşabilme yönündeki potansiyeliydi. Akademik olan da öyle dar tanımlanmamalı, aslında dergicilik ve akademik olanın ideal hali o akışkanlığa sahip ama pratikleri kısıtlayıcı olabiliyor. *Monograf* her iki yönün de sınırlarını aşan bir potansiyele sahipti, orada hareket etti.

Hazel Melek Akdik: *Monograf*’ın akademik metinlere yer veren bir dergi olarak kısmen içinde doğduğu akademik dünyanın kendisini de sorunsallaştırmasına dair niyetlerimiz vardı. İçinde bulunduğunuz, üretim yaptığımız alanı tartışmak ve dışarıdan bir gözle değerlendirmek eleştirel düşünceye de katkı sağlayabilir. “Türkiye’de Akademi Konuşmaları” ve açık oturum serileri dergiyi akademiye dair tartışma kültürünün gelişebildiği bir zemin olarak tahayyül etmemizi sağlamıştı ilk sayılarda. Bu bölümleri bir süre devam ettirebildik çünkü eldeki imkânlarla bu gibi toplantıları gerçekleştirmek uzun vadede zorlayıcı oldu. Açık oturum ve söyleşi metinleri, akademi üzerine düşünme pratiği kazanmamız ve bunu bir dergi çatısı altında gündeme taşımamız açısından anlamlıydı. *Monograf*’ın, sosyal bilimlere belli noktalarda tartışma ve birlikte düşünme anlamında alan açma gayretiyle de örtüştü buradaki deneyim. Ayrıca derginin kendi içine kapanmaması, var olan edebi, kültürel hareketlilik içinde kendine bir konum belirlemesi adına söyleşi ve açık oturumlar önemli bir etkileşim kaynağı oldu. Bugün baktığımda akademik olanın niteliği üzerine yeniden düşünmeye imkân tanıyan, bu yapının durağan ya da katı yönlerini tartışmaya açan bir girişim olarak nitelendirebilirim söz konusu etkinlikleri ve metinleri.

Kaan Kurt: Teşekkür ederiz cevaplarınız için. Bu konuda şunu söyleyebilirim, biz de hiçbir kategoriye koyamadığımız nitelikli yazılar geldiği için “Eleştirel Deneme” gibi bir kategori açtık *Nesir*’de. Böylece makale olmayan ama yayımlamak istediğimiz yazıları da değerlendirmek istedik. Akademik dergiciliğe uygun olup olmadığı konusunda yaptığımız tartışmaların sonucunda bu tarz bir çözümle sınırları esnettik.

Hazel Melek Akdik: Benzer tecrübelerimiz bizim de olmuştu, Kaan. Melek daha hâkimdi bu tür yazılarla ilgili prosedüre. İçerik olarak çok kıymetli olan ama makale yazım stili farklı olan metinler “Davetli Yazı” başlığı altında yayınlanabiliyor.

Melek Aydoğın: Evet, “Davetli Yazı”ydı onlar, aynı zamanda hakemlik sürecine dahil edilmeyen yazılardı. İstedığımız gibi yayımlayabiliyorduk ama sonra onun önünde ULAKBİM’de taranmak için başvuru yapmaya niyetlendiğimiz sırada TÜBİTAK ile ilgili bir engel oldu. Biz de “Pasaj” adında yeni bir bölüm açıp kitap eleştirisi yazılarını, eleştirel denemeleri vb. burada yayımladık.

Kaan Kurt: *Monograf*, Türkiye’deki birçok akademik dergi gibi kendi içine kapanık bir mecra olmadı hiçbir zaman, her dosya konusu edebiyat kamusunda belli bir gündem yarattı, ilgi gördü. Bir yandan akademik niteliği yüksek yazılara ve önemli dosya konularına yer verirken bir yandan da popüler olabildi. Bu dengeyi nasıl tutturdunuz?

Melek Aydoğın: *Monograf*, popüler miydi gerçekten? (*Gülüşmeler*) Galiba popülerlikle görünür olmayı, tanınmayı, bilinmeyi kastediyorsunuz. Çok çeşitli insana ve mecraya ulaştık, bunu çoğunlukla çağdaş sırtımızın değil de yüzümüzün dönük olmasıyla ilişkilendiriyorum. Çağdaş derken sadece yazarları ve metinleri kastetmiyorum tabii ki. Edebiyat dergilerini, editörleri ve çevirmenleri de edebiyat üretiminin, çağdaşın önemli bir parçası olarak görmeyi hep sürdürmek istedik, onlarla diyalog halinde olduk. Örneğin Metis Yayınları editörlerinden Savaş Kılıç’ın çevirmen Seda Ersavcı’nın eleştiri ve inceleme yazılarındaki üslubu üzerine yazdığı eleştirel denemeyi ve Merve Şen’in 2000 sonrası Türkçe edebiyat ortamındaki değişimi bağımsız yayıncılık faaliyetleri üzerinden değerlendirdiği makalesini yayımlamayı kıymetli görüyorum. Behçet Çelik’in, Müge İplikçi’nin *Zeytin Dalı* programında, Cemal Sakallı’nın “Göçmen Edebiyatı: ‘Ara Dil’de Yazmak” başlıklı makalesi aracılığıyla öğrendiği şeylerden bahsetmesini de. Bu yazılar hangi mecrada yayımlanırsa yayımlansın, bir okur olarak onları okumaktan mutluluk duyardım. Hızlıca aklıma gelen bu örnekleri verme sebebim, sadece yazıların içerikleriyle ilgili değil. Bir çevirmeni, yazarı, editörü akademik bir dergide yazı yazmaya ikna eder duruma gelmiştik, bu onu gösteriyordu. Çevirmenlerin çeviri yapmak, yazarların, editörlerin yazı yazmak istediği, okuduğu bir mecra olmak, onları derginin bir parçası yapabilmek sevindirdi. Bazı akademik dergileri, yazıları okumak çok sıkıcıydı ve biz sıkıcı bir akademik dergi olmak istemedik. Akademik jürilerden puan alınmasını hedefleyen bir dergi olmayı baştan reddettik. Bu tür dergilerin onlarcasının arasından sıyrıldıysak eğer bunu biraz da dergiciliği akademik kariyer hırslarına, puan tablolarına kurban etmememize bağlıyorum.

Hazel Melek Akdik: *Monograf*’ın “Hakkımızda” kısmında yer alan o metinde derginin “edebiyat üzerine düşünen insanları; alan, konum ve kimlik ayrımı yapmadan” bir araya getirip sorular sormaya çağırdığını belirtmiştik. Bu temelde bizim diyaloga açık olduğumuzu da gösteren bir ibareydi. Melek’in de dediği gibi akademisyen kimliği olmayan ama bir şekilde akademik yazı gayreti ve emeği içinde olan kişileri (yazar, çevirmen, eleştirmen) ya da akademi dışından alana önemli katkı sunabilecek isimleri de dergiye çekebildik. Derginin tanınırlığını ve bir noktada da popülerliğini arttıran bir faktör olabilir bu. Ancak şunu da not düşmek gerekiyor ki sürekliliği sağlamak, bizim kendi içimizde öncelediğimiz bir nokta oldu genelde. *Monograf*’ın çok sistematik ilerleyen bir yayına hazırlanma takvimi vardı. Yine de yoğunluklar ve sıkışıklıklar, son dakika gelişen problemler oluyordu elbette ama zamanla kazandığımız tecrübenin de etkisiyle hızlı çözümler üretebiliyorduk. Derginin sürekli hale gelmesi bizim için o rutinelere bağlılıkla gelişti. Bir diğer faktör de kuşkusuz çevrimiçi yayınlanan bir elektronik dergi olmakla ilgili. *Monograf*’ı içerikleri açık erişimde olacak bir elektronik dergi olarak tasarlamıştık. Derginin popülerliği ya da okunurluğu açısından bu formatın bir pratiklik sağladığını söyleyebiliriz.

Fatih Altuğ: Şu da eklenebilir, yanılıyorsam arkadaşlar düzeltsin. Sosyal medyada görünür olan, hesapları olan, bu klasmanda bu türden dergilerde belki ilk örneklerden birisi *Monograf*. Başından beri sosyal medya hesapları vardı *Monograf*’ın. Birçok akademik derginin sosyal medyayı daha aktif kullanması yeni bir şey. *Toplum ve Bilim* Twitter hesabını yalnızca üç dört ay önce açtı mesela. Çok da aktif kullanılmıyor, sayı çıktığında duyuruyorlar. Biz Academia sayfasını, Facebook, Instagram ve Twitter sayfalarını aktif olarak, belli zamanlarda dosyayı, belli makaleleri hatırlatmak için kullanıyorduk. Onu da gösterişe dönüştürmeden, aşırı bir kullanıma sapsmadan, hatırlatıcı bir şekilde yapıyorduk. Bu da nispeten daha kurumsal bir akademik dergiye göre daha geniş tanınırlık getirmiş olabilir *Monograf*’a.

Esra Nur Akbulak: Ben de kendi deneyimimden yola çıkarak, herhangi bir makaleyle ilgili bir şey tarattığımda *Monograf*’ta bir şey yazılmışsa karşıma çıktığını söyleyebilirim. Özel bir literatür taraması yapmasam bile bir şekilde o sosyal ağlar sayesinde *Monograf*’ta ne yazılmış, daha öncesinde üzerine bir şey yazılmış mı, bunu tespit etme şansım oluyordu.

Fatih Altuğ: Bu, dergi hakkında konuşulması, içeriğinin başkalarınca da paylaşılması, Academia sayfasının iyi kullanılması ile de ilgili. Dergideki yazıların sınıflandırılmış iyi bir düzeni var Academia’da, yalnızca art arda yazıların sıralanmasından oluşmuyor. Tematik olarak da kategorize edilmiş bir sayfa. Konusu açılmışken şu da söylenebilir, tüm bu akademi tartışması içerisinde *Monograf*’başından beri bağımsız bir dergiydi. Ne sponsoru vardı ne de bir kurumun yayını olarak çıkıyordu. Özerk,

kendi masraflarını kendi imkânlarıyla karşılayan, gönüllülük üzerine kurulu bir yapı olması da Türkiye’de edebiyat eleştirisi tarihi bakımından önemliydi. Genel edebiyat dergilerinin belki birçoğu öyle ama akademik anlamda eleştirel makaleler, incelemeler yapan dergiler arasında bu yapıyla da önemliydi.

Kaan Kurt: Bu meseleden biraz çıkıp dosya konusu meselesine eğilen bir soru sormak istiyorum. *Nesir*’de ilk kuruluş aşamasında bunu uzunca bir müddet tartışmıştık, en son bir dosya konulu olsun bir serbest sayı olsun diye karar vermiştik. Sonrasında onu da esnetme ihtimallerimiz üzerine konuşmuştuk. *Monograf* ise her sayısına dosya konulu çıkan bir dergi idi. Öncelikle derginin neden dosya konulu olmasına karar verdiğinizi ve dosya konularına karar verirken kriterlerinizin neler olduğunu sormak istiyoruz. Derginin dosya konulu ve “Dipnot” bölümünde olduğu gibi kimi zaman belli bir yazara odaklanarak çıkmasının, yazarların ve okurların dergiye gösterdiği ilgiyi/niteliği etkilediğini düşünüyor musunuz, bu konuda bir tespit yapma şansınız oldu mu?

Melek Aydoğan: Aslında *Monograf*’ın her sayısı bir dosya ile çıkmalı mı çıkmamalı mı etrafında neredeyse hiç tartışıp düşünmedik. Konuşulmasını arzu ettiğimiz meseleleri başka türlü konuşmanın yollarını aramak için dosya konulu çıkartmak istedik dergiyi. Bir konu etrafında farklı fikirleri yan yana ya da karşı karşıya getirmek tartışmaların derinleşmesine fırsat sunuyor. Bu kararı kolayca vermiştik ama yılda iki kez çıkıyor olsak bile bir dergiyi dosya konusu belirleyip yayımlamak hiç kolay değilmiş. Seçtiğimiz konuya dair literatürü taramak, konu hakkında çalışmaları olan insanlarla iletişime geçmek, onların takvimini *Monograf*’inkine uydurmak hiç kolay olmadı. Burada bir eksiklik ya da yanlış karar vurgusuyla şunu da dile getirmek isterim: Her dosyaya o konuda çalışan bir araştırmacı editörlük yapsaydı hem yükümüz hafiflerdi hem de gözden kaçırılan alanlar daha az olurdu. Konu seçiminde de dünya literatüründe epeyce yer edinen ama Türkçe literatürde yeterince ya da nitelikli tartışılmamış konular üzerine düşünmeyi önemsedik ve onlara yöneldik. *Monograf*’ın yayımlandığı süre içerisinde hem dünyada hem Türkiye’de kritik diyebileceğimiz kriz anları mevcuttu. Bu krizler edebiyat kamusunu da etkiledi. Edebi metinlerin üretim süreçleri, okurun metni alımlaması elbette bu süreçlerden bağımsız değil. İşte bu kriz anlarının ortaya çıkardığı dönüşümlere, çeşitliliğe ya da olgulara edebiyat cephesinden bakalım, yakınlaşalım istedik. Örneğin “göç”, “ekoloji”, “erkeklikler” dosyaları bu kaygıların ürünüydüler.

Hazel Melek Akdik: Dosya konusunu belirlerken biz çerçeveyi olabildiğince geniş tutmayı arzuluyorduk. Gelen yazılara dair bir çeşitlilik oluşsun ve farklı disiplinlerden de yazılar gelsin, seçenekleri olan bir dosya oluşturabilelim diye düşünüyorduk.

Çağrı metinlerini de bizim perspektifimizi ve beklentilerimizi ifade etmesi açısından her yeni sayıda özel olarak çalıştığımızı not düşmek isterim.

Fatih Altuğ: Ben de mesela, “Dipnot” bölümüyle ilgili bir şey söyleyebilirim. Benim hakemlikten *Monograf*’la organik bir ilişkiye geçişim “Dipnot” bölümüyle oldu. Dosya konusunun şöyle bir avantajı var: Birbiriyle bağlantılı olabilecek, o sayı içerisinde derinlemesine bir şekilde o konuyla ilişki kurabileceğiniz bir potansiyel sunuyor dosyalar. *Monograf*’ın bunu yaptığını gördüğümde hep eksikliğini düşündüğüm başka bir fikir geldi aklıma. Özellikle 90 sonrasında üretime geçmiş olan, belki ismi cismi nispeten bilinen ama hakkında çok fazla eleştirel literatürün gelişmediği yazarlar hakkında dosyanın bu sefer bir yazara yoğunlaşmış versiyonunu oluştursak, bir dipnot bölümüyle bir yazara odaklansak diye düşünmüştüm. Buna dair fikirlerimi Melek’e ilettim, o da yayın kuruluna iletti. Birkaç sayı “Dipnot” bölümünü ben sürdürdüm, sonra başka arkadaşlar da devam ettiler. Sema Kaygusuz ilk “Dipnot” yazarıydı, onunla ilgili dört beş makale ve benim Sema Kaygusuz’la gerçekleştirdiğim ve onun külliyatını başından sonuna değerlendiren bir söyleşiden oluşuyordu. Aslında bir nevi bir yazarı külliyatı içerisinde değerlendirme fırsatıydı. Dosya nasıl bir konuyu kuşatıcı bir biçimde inceliyorsa “Dipnot” da o yazarı mümkün olduğunca kat etmeye çalışan bir format sunuyordu. Bunun anlamlı ve eksikliği duyulan bir şey olduğunu düşünüyorum ama zorluğu da var. Mesela o yazarın tüm eserlerini kuşatmak mümkün olmuyor. Hızlıca belli bir zaman dilimi içerisinde -beş altı ay desenez bile nispeten kısa bir süre- tüm eserlerini kuşatacak bir şekilde yazılar toplamak zor oluyor. Sonuçta her eser hakkında bir yazı olsa bile o yazılar yeterince derinlemesine olmayabiliyor. Hakemlik süreçlerini işletsek bile tam da içimize sinmeyen formlar olabiliyor. Aslında genel olarak akademik dünyanın eksikliklerini tek başına bu girişimle aşmak mümkün olmuyordu. Ama “Dosya” ve “Dipnot” bence aynı mantığın birbirini bütünleyen eylemleriydi.

Kaan Kurt: Verdiğiniz cevap bir sonraki soruyu da cevaplayan bir içeriğe sahip oldu ama ben yine sorayım, eksik kalan bir kısım varsa tamamlarsınız. “Dipnot” bölümünde yer verdiğiniz/çağrısını yaptığınız yazarlara baktığımızda Sema Kaygusuz, Ayfer Tunç, Latife Tekin, Ayhan Geçgin, Barış Bıçakçı, Şule Gürbüz, Emine Sevgi Özdamar gibi isimlerle karşılaşılıyor. Bu isimlerin ortak özelliği “yaşayan yazarlar” olmaları ve büyük bir kısmı da kadın yazar, aralarında Emine Sevgi Özdamar gibi minör edebiyat kategorisine dahil edilebilecek isimler de var. Bu yazarları neye göre belirlediniz, güncel edebiyata dair çalışmaların kısıtlılığı mı sizi “yaşayan” yazarlara yöneltti? Kadın yazımına, minör edebiyata, daha az değinilen isim ve gruplara daha fazla ses vermek gibi bir kaygınız oldu mu?

Fatih Altuğ: “Dipnot”un da tamamında olmadım ama benim ilk baştaki fikrimde genel olarak yazarın kendisinin dışında onun kimliğinden, konumundan kaynaklanan bir gerekçe çok fazla yoktu. Daha çok yazarın dikkate değer bir yazar olması, nispeten öne çıkması ama eleştirel olarak yeterince ele alınmaması benim için ölçüttü. Ama bu ölçüt süreç içerisinde çeşitlenmiş olabilir, başka şeyler, örneğin sorudaki minörlük ve kadınlık biraz daha belirginleşmiş olabilir. Bu da bu konumda olanların o kadar öne çıkartılmadığını ve bizim çok fazla ele alınmayan dikkate değer yazar seçimimizle minörlüğün kesiştiğini gösterir. Tabii bunlar benim “Dipnot”a başlarkenki fikirlerim, süreç içerisinde arkadaşların farklı yönelimleri de olabilir.

Melek Aydoğan: Fatih bana “Dipnot” bölümü önerisini yazdığında, “belirli bir yazar kuşağına dair eleştirel değerlendirmelerin yer aldığı bir bölüm” diye düşünmüştü. İlk üç dosya için isimleri belirledi ve biz de hemfikir olduk, daha sonra da editörlüklerini yaptı. Diğer “Dipnot”larda odağa alınan yazarlaraysa yayın kurulu kendi içerisinde karar verdi, belirlediği isimlere de editörlük teklifinde bulundu. Yayın kurulu karar verdi diyorum ama aslında derginin okurları, hocalarımız ve arkadaşlarımızdan biz bu bölüme başladıktan sonra teklifler gelmeye başladı. Elimizde bir isim havuzu vardı. “Dipnot”ta odağa aldığımız yazarların hepsi de Türkçe edebiyat tarihi içerisinde görmezden gelemeyeceğiniz, onları konuşmadan o tarihe bakamayacağımız, o tarihin içerisinde yazınlarıyla yeni bir alan açmış isimler. Davetimiz, bu yazarları tüm yönleriyle tartışmaya yönelikti. Edebiyat dışı tercihlerle ilgilenmedik. Sadece 90 sonrasında metinlerini yazmış olmalarını gözettik. Bu da çağdaş yazına daha eleştirel bir bakışla bakma isteğiyle ilgiliydi.

Esra Nur Akbulak: Derginin “Hakkımızda” bölümüne baktığımızda “kanonik dayatmalar” ve “klişe okumalar” a direnme yönünde bir vurguyla yola koyulduğunuz görüyoruz. *Monograf*’ın edebiyat eleştirisine sunduğu katkıya baktığımızda rahatlıkla bu hedefi gerçekleştirdiğini söyleyebiliyoruz. Ancak siz, hedeflerinize ne düzeyde ulaşabildiniz, kendi zaviyenizden bu süreci nasıl yorumladığınızı öğrenmek isteriz. Sizce *Monograf* Türkiye’deki edebiyat eleştirisi lüteratürüne ne gibi katkılar sundu?

Hazel Melek Akdik: Kendi adıma derginin olmasını istediğimiz yerde olduğunu düşündüren örnek durumların başında, dergi içeriklerinin başka çalışmalar için referans alınması geliyor. Bazı üniversitelerin lisans veya lisansüstü dersleri için hazırlanan okuma listelerinde *Monograf*’tan metinlere yer vermeleri derginin tanınırlığın ötesine geçerek dikkate alınan bir birikim sağladığını somut olarak karşımıza çıkaran örnekler. Bugün Türk edebiyatı üzerine hazırlanan iyi bir tezin yahut nitelikli bir makalenin kaynakçasında *Monograf*’ta yayımlanmış bir metnin künyesini görmek mümkün. *Monograf*’ta ayrıca farklı konularda teorik çevirilere yer verme gayreti

içinde olduk ve bu açıdan da belirlediğimiz hedefe ulaştık sayılır. Çeviri literatürü için de dergide araştırmacıların, meraklı okurların başvurabileceği önemli metinler bulunuyor. Çeviri kategorisinde hermenötik, cinsiyet kuramları, kültürel çalışmalar, yeni tarihselcilik gibi birçok farklı konuda literatüre katkı sağlayabileceğini düşündüğümüz metinleri yayın programımıza aldık ve yayınladık. Slavoj Žižek, Stephen Greenblatt, Michael Kimmel, Donna Haraway; dergi kapsamında makaleleri çevrilen çağdaş kuramcılardan sadece bir kısmı. Sonuç olarak *Monograf*'ın 8 yıllık yayın hayatının sonunda ortaya koyduğumuz 16 sayılık arşiv hem niceliksel hem niteliksel olarak hedeflerimizi büyük oranda gerçekleştirebildiğimizin göstergesi.

Fatih Altuğ: Bana göre tabii ki Hazel'in söylediği “bir etkide bulunma” anlamında etkisini gerçekleştirdi dergi; okuma listelerine, insanların tartışmalarına, fikirlerine eşlik eden bir dergi oldu. Bu bakımdan tabii ki kıymetli bir şeyi gerçekleştirdi. *Monograf* kapanmasıyla birlikte başarısız oldu denemez. Ama ben bu etkinin daha büyük olmasını beklerdim. İleriki sorularda belki tekrar dönülebilir ama sosyal medyanın yükselişe geçtiği bir çağda, böyle bir zaman diliminde birçok *Monograf* yazısı da bir derece “beğenilmekten” ibaret kaldı. “*Monograf*'ın yeni sayısı çıkmış, hadi beğenelim”. “*Monograf*'ın hesabındaki tweeti retweet edelim, paylaşalım”. Ama aslında “okuyalım” diyen kişi sayısı sanki bana gittikçe de azaldı gibi geldi. Ama bu yalnızca *Monograf* la da ilgili değil, uzun bir makaleye, daha derinlemesine bir çalışmaya odaklanma gücünün azaldığının göstergesi ve bu ortamda *Monograf*'ın da etkisinin azaldığını, o hedefinin tam olarak potansiyelini gerçekleştiremediğini söyleyebilirim.

Melek Aydoğan: Umduğumuz, beklediğimiz etkiyi eksiklerin de farkında olarak gerçekleştirdik diyebilirim ben de. *Monograf*'ta yayımlanmış bir makale sadece önemli bir kaynak olduğu için değil bazen yerilmek için de girdi derslerin okuma listelerine. Bunu da kıymetli buluyorum. Yorumların çatıştığı bir alanın ortaya çıkmasını da arzu ediyorduk. İlk birkaç yıl *Monograf*'ın yeni sayısının coşkuyla karşılanmasından etkileniyorduk biz de, göneniyorduk. Hazel'in dediği gibi “olunması gereken yerde olduğumuzu” hissettiğimiz çok an da oldu, neyse ki sosyal mecraların aldaticılığına ayıttık! Az evvel çatışma ortamı dedim, isterdim ki, karşıt fikirler *Monograf*'ta yazı olarak buluşsun, yazıya yazıyla cevap verilsin. Bunu beceremedik. *Monograf* tarihinde en çok konuşulan şey galiba “Ayhan Geçgin edebiyatı” diyebilir miyiz diyemez miyiz, oldu. Bu konuyla ilgili tweet yazıldığında uçaktan inmişim, telefonumun şarjı yoktu. Sabah uyanıp telefonu açtığımda 400'e yakın “mention”landığımı gördüm. Etkiden haberdar olma aracımız genelde sosyal medyaydı tabii.

Hazel Melek Akdik: Sorunun “kanonik dayatmalar ve klişe okumalar” kısmına biraz değineyim istiyorum ben de. Eğitim hayatımız boyunca öğrendiklerimizi, okuduklarımızı kendi eleştirel süzgecimizden geçirmeden bir perspektif oluşturamayız.

Monograf'ın iddiası da bu bilinçle eleştireliliğe ve sorgulayarak bakabilmeye dayanıyor. Kanon meselesinin, edebiyat eleştirisi üzerine yayın yapan akademik bir derginin gündeminde olması şu anlama da gelebilir bir bakıma; edebiyat geleneğinin ve bu gelenek içerisinde öne çıkan metinlerin, bu metinler üzerine belli çerçevede yapılagelen okuma ve analizlerin ötesine geçebilmek için üniversitelerdeki eğitim anlayışı, ekoller, ders içerikleri, akademik etik gibi farklı alt başlıklar üzerinden, sistemin de bir değerlendirmesini yapabilmek, bütünü tartışabilmek gerekiyor. Bu söyleşide az önce değindiğimiz örnekler, kanon ve eleştirelilik meselesindeki tavrımızı bir tutuma dönüştürme çabası olarak alınabilir. “Hakkımızda” kısmındaki söylemlerimizle, meseleye değinip geçmekle kalmayıp pratiğe dökmeye çalıştık mümkün olduğunca. Belki bu noktada bir örnek olarak Fatih Altuğ, Mehmet Fatih Uslu ve Ömer Faruk Yekdeş'in katılımıyla gerçekleştirdiğimiz edebiyat tarihleriyle ilgili açık oturumu da hatırlatabiliriz.

Fatih Altuğ: Bu edebiyat eleştirisine katkı meselesinde ben de bir şey söylemek istiyorum. Bu katkı bir yöntem, bir yaklaşım, özel bir bakış açısı katkısı değil bence. Daha çok kolektif emek, birlikte bir şeyler yapmanın anlamı, eleştirinin bireysel bir etkinlik değil kolektif bir etkinlik olarak da mümkün ve önemli olduğunu hatırlatma diye tanımlarım. Bunu edebiyat tarihinin değişik dönemlerinde hatırlatan dergiler oldu. 2010 sonrasında da belki başka örnekler de vardır ama *Monograf* mutlaka bu dergilerden bir tanesiydi. Az önce Melek TÜBİTAK'ın kuralları dedi mesela, o yüzden davetli yazının formatını değiştirdik diye bahsetti. Her ne kadar kurallar, formlar, onlarla ilgili bir bağlantı olsa da *Monograf* hiçbir zaman puan alınan, ULAKBİM tarafından taranan ve bunun karşılığında teşvik puanı getiren bir dergi olmadı, Türkiye'nin ulusal kriterleri bakımından. EBSCO tarafından taranıyordu ve galiba bazı hocalar EBSCO'da taranması üzerinden teşvike başvuruyorlardı. Ama *Monograf* bunu hedeflemedi, bunu kolaylaştırmaya çalışmadı. Temelde belli kurallar ve akademik formata yönelik bir titizlik olmakla birlikte çıkara, bu işten yazmanın dışında alternatif bir çıkar sağlamaya çok izin vermeyen bir yapısı oldu. İnsanlar buna rağmen yazılarını gönderdiler. Bu çok önemli bir şey. Özellikle akademiye bu teşvik düzenlemesi çıktıktan sonra, devlet üniversitelerinde yıl sonlarında insanlar bunları hesaplamaya başlar hale geldi. Şu yazı şuradan çıksa, bu böyle olsa kaç para alırım, ne olur gibi... Akademik bir arzudan, şevkten çok kâr amaçlı bir şeye döndü yazı yazmak. Her şeyin ölçülebilir olduğu bir şeye döndü. Bu anlamda *Monograf* o oyunun bir parçası olmadı. TÜBİTAK'ın, ULAKBİM'in ya da başka kurumların istediği titizliğin bir parçası oldu ama o titizliği kâra çeviren bir yapı olmadı. Eğer öyle olsaydı daha da fazla yazı gelebilirdi ama o yazıları çoğaltmak, daha da kalabalıklaştırmak değil, o gönüllülüğü daha çok esas aldı, bence bu kıymetliydi.

Melek Aydoğan: Net sayıyı bilmiyorum ama DergiPark aracılığıyla çıkan yüzlerce

akademik dergi var şu an. Online yayıncılığın maddi ve teknik kolaylıkları zamanla herkesin gözünü açtı. Dergiye ilk “Makalemin değerlendirilmeye alınması için ne kadar ücret ödemem gerekiyor” maili geldiğinde şaşırmıştık ama aslında başka dergilerin para karşılığı makale yayımladıklarını duyuyor ve biliyorduk. Galiba, *Monograf*’ın da öyle bir dergi olduğunun sanılmasına içerlemiştik daha çok. 8 yıllık bu süreçte üzerine en çok konuştuğumuz meselelerden biri de ULAKBİM’e başvuruydu. Biliyorduk ki, ULAKBİM tarafından taransak dergiye daha fazla yazı gelecekti. Fatih’in bahsettiği akademik teşvik süreci başladığında nicel olarak bunu tecrübe ettik. Dergiye değerlendirilmek üzere gönderilen makale sayısında artış oldu ama gelen makalelerin niteliği düşüktü. Her sayı yayımlandıktan kısa bir süre sonra akademik teşvik başvurusu için gereken resmi bir yazı isteğini içeren mailler geliyordu. “Bu yazı *Monograf*’ta yayımlanmıştır” türünden ibareler içeren bir yazı... Hâlâ öyle midir bilmiyorum -çünkü TÜBİTAK’ta her şey çok hızlı ve sık değişebiliyor- 2016 yılında ULAKBİM’de taranan ya da taranmak için başvuran dergilerin editöryal kadrosunda, danışma kurulunda kimlerin bulunabileceğine dair bilimsel olmayan kriterlerle müdahil olabiliyorlardı. Bu tür istekleri gördüğümüzde de artık bu konuyu konuşmayı bıraktık, ULAKBİM’de taranmak için başvuru yapmadık.

Esra Nur Akbulak: Türkiye’de çok fazla sayıda Türk dili ve edebiyatı bölümü var. Bu bölümlerin yapılarına, müfredatlarına, derslerine ve bu bölümlerdeki akademisyenlerin çalışmalarına baktığımızda Türkoloji olarak adlandırılan, çerçevesi biraz daha net bir gelenekle de karşı karşıyayız. Birçok fakültenin ve bölümün aynı zamanda dergicilik faaliyetleriyle de uğraştıklarını görüyoruz. Aslında sizin “hakkımızda” kısmında bahsettiğiniz “edebiyat tarihlerinin kanonik dayatmaları, edebiyatın uluslaşma kalıbına sokulması ve alanda yer etmiş klişe okumalar” da kaynağını biraz bu bölümlerden ve dergilerden de alıyor. Bunları da gözetirsek *Monograf* Türkiye’deki edebiyat akademisiyle, bu akademinin ürettiği eleştirel birikimle, Türkoloji geleneğiyle nasıl bir ilişki kurdu?

Fatih Altuğ: Aslında *Monograf*’ta yazı yazarlara bakıldığında bir yanında Türk dili ve edebiyatı mezunu olmayan ya da doğrudan orada çalışmayan kişilerden Türk edebiyatına dair yazılar var. Tabii çoğunlukla Türk edebiyatı olmakla birlikte başka edebiyatlara dair yazılar da var. Bir yandan da Türk edebiyatı disiplini içinden gelen özellikle o disiplinin genç üyelerinin, genç kuşağının yazıları da var. Orada yeni yeşermekte olan eğilimleri işaret eden, onlara bir şekilde yuva olan bir yanı oldu derginin. Bu bakımdan belki daha katılmış, ana akım hale gelmiş, gelenekselleşmiş Türkoloji eğilimleriyle çok fazla diyalog alanı yoktu. Bu diyaloga kapalı olduğundan değil, çok da o taraftan da diyalog çabası -benim gördüğüm kadarıyla- olmadığından. Ama yine Türk edebiyatı disiplininden fakat ana akımın dışına çıkmaya çalışan, başka şeylerle diyaloga giren daha genç kuşaktan arkadaşlarla bağlar kuruldu. Her halükârda meşrebi ne olursa olsun, Hazel’in de söylediği gibi o bölümlerde okutulan

metinler, tartışılan şeyler çıktı *Monograf*'ta. Gün geçtikçe az önce konuştuğumuz çağdaş yazarlara, 90 sonrası yükselişe geçen yazarlara dair çalışmaların, tezlerin sayısı da arttı. O tezler bu sayılarla diyalog kurdu ya da o konuda tez yazmış birisi *Monograf*'ın sayılarına katkı sundu. Mesela Sema Kaygusuz sayısı öyle olmuştu. Hem gerilimli hem dayanışma içerisinde bir ilişki oldu bence.

Melek Aydoğan: Gerilimli ilişki bahsinden söze devam edeyim. *Monograf*'ın kapısında kimse için “girilmez” yazısı yoktu. Sizin soruda vurguladığımız itirazları Türkoloji geleneğine yönelttiğimiz doğru. O geleneğin içinden gelen daha genç araştırmacılarla diyalog kurabildik, yazı gönderenler ya da hakemlik yapanlar oldu. Bu alanı işgal eden eski kuşağa ulaştığımızı sanmıyorum. Eleştirimizi, fikrimizi yayımladığımız yazılarla sunduk. Malzememizin aynı olduğu herkesle ortak bir şeyler üretme çabamız vardı. Gelenekçi olmayan edebiyat akademisiyle yakın temasta olduk, birlikte konuştuk, fikir alışverişinde bulunduk. Örneğin, Özyeğin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi ve ÖZÜ Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Ağı tarafından düzenlenen “Osmanlı’dan Günümüze Kadınların Edebiyatı” etkinliğinin “Bugün Kadın Yazar Olmak” başlıklı yuvarlak masa toplantısını, Mardin Artuklu Üniversitesi’nde düzenlenen “Ji Duh Heta Îro Di Edebiyatên Tirkî û Kurdî de Texeyulên Nasnameyî / Tarihselden Güncele Türkçe ve Kürtçe Edebiyatlarda Kimlik Tahayyülleri” sempozyumunda sunulan bildirilerin bir kısmını yayımladık. Fatih’in dediği gibi, dayanışma örnekleri bunlar. Türkoloji geleneğinde ideolojik ve siyasal tercihlerini malzemesini yitirircesine/eritircesine önceleyen yaygın bir anlayış var. Bu anlayışa sahip olanlarla değil, akademik bilginin üretilmesinde kalıpların, sınırların ötesinde düşünebilenlerle yan yanaydık.

Fatih Altuğ: Şunu da ekleyebilirim, yine gördüğüm ve yaşadığım kadarıyla. Ana akım Türkoloji’ye yüksek sesle karşı çıkmak da kolay ve onun da belli bir popülerliği var. Onun dışında olduğunu söyleyerek kendini, kendi doğruluğunu oradan kurmak gibi. *Monograf* o yola da girmedi. Birilerine böyle açıktan polemik boyutunda itiraz ederek değil, aslında ne olduğunu temel ilkelerini ortaya koyarak, onlar çerçevesinde eyleme geçerek. Bir eleştirisi varsa eğer o sunduğu şey, o eleştiriyi barındırmış oldu.

Esra Nur Akbulak: *Monograf*'ın çıktığı yıllardan bugüne yayıncılık sektörü ve dergicilik de kan kaybetmeye başladı, artan maliyetlerle birçok derginin kapandığını süreç içerisinde gördük. *Monograf*'ın elektronik olması bu konuda bir avantaj yaratmıştır elbette ama genel olarak bu süreçlerden *Monograf* etkilendi mi, derginin kapanmasında bu havanın ve süreçlerin etkisi oldu mu? Dergiyi kapatma kararını almanıza neler sebep oldu? Bu süreci anlatabilir misiniz?

Melek Aydoğan: Dergiciliğe bulaşmış herkeste olduğu gibi *Monograf*'ı çıkarmaya başladığımızda bizim de gönlümüzden geçen dergiyi matbu basmaktı ama herhangi bir üniversite, kurum vb. çatısı altında ya da desteğiyle çıkmadığımız için bir sermayemiz yoktu. Son birkaç yıldır yayıncılık sektörünün nasıl bir dar boğazda olduğu malum. Kâğıt, dağıtım, vergi vb. kalemlere para vermeden yayıncılık yapmak, elektronik ortamda yayımlanmak bu anlamda bir avantajdı. Dağıtım araçları olmadan, internet bağlantısına sahip olduğunuz her yerde ulaşılabilir olmak de bir avantaj. *Monograf*'ı yayımlamaya başladığımız zamanlarda, elektronik ortamda yayıncılık yapan akademik dergi sayısı oldukça azdı. İnsanların okuma alışkanlığında nasıl bir yer edineceğimiz belirsizdi. Elektronik ortamda yayınlanmak, dergiyi matbu olarak dağıttığımızda asla ulaşamayacağımız insanlara ulaşmamızı sağladı. EBSCO veri tabanına girdikten sonra yurt dışındaki birçok kütüphanede ulaşılabilir olduk ve zaten derginin ilgisine bir “tık” uzaklığındaydık. Sosyal medya hesaplarımızı hep aktif kullandık ve sosyal medyanın okunma verilerinin de zaman zaman yanıltıcılığı olduğunu da gördük. Örneğin Twitter’da çok paylaşılan, beğenilen bazı yazılar aslında o kadar da okunmuyordu. Tabii, bir makalenin linki paylaşıldığında okunduğunu düşünüyorsunuz. İnternet sitesinin verilerinde hangi ülkeden siteye girildi, o yazı kaç kez okundu, kaç kez indirildi vb. verilere kolayca sahip olduğumuz için makalelerin “fav”landığı kadar okunmadığı ortaya çıkıyordu. Okurlar bir link etrafında sosyal medyada birbirleriyle etkileşime giriyorlardı ama aslında yazıyla bir temasları yoktu. Buna şaşırıldığımızı söyleyemem, hız çağındayız, artık çoğu şeyi okumuyoruz, Spotify’da dinliyor, Youtube’da izliyoruz. Derginin genel yayın yönetmenliğini bıraktıktan sonra yayın kurulunda kalmaya devam ettim ama aktif bir sorumluluk üstlenmedim. Açıkçası, çok yorgundum, görevi devam ettirecek gücü ve özellikle de şevki kaybetmiştim. Fatih ve Hazel son iki sayının hazırlanmasına çok emek verdiler. Uzaktan izleyici olduğum bu süreçte onların da benimle benzer bir noktaya geldiklerini gördüm. Derginin kapanmasıyla ilgili kararı vermek çok kolay olmadı, ortada sekiz yıllık bir emek var. Ortak heves üretmediğiniz, iş bölümü gerçekleştirmediğiniz, meseleleri tartışmadığımız bir mecranın yayımlanmaya devam etmesi mümkün olamazdı. Kişisel bir not düşmem gerekirse, dergi kapandıktan sonra bir ferahlık hissettim.

Fatih Altuğ: Elektronik olmasının avantajlarını tabii yaşadı dergi. Mesela Hazel daha iyi bilir, ben yanlış biliyorsam düzeltir; basım maliyeti, elektronik olarak dolaşıma sokulma maliyeti bizi çok zorlamadı. Yayın kurulundaki kişilerle her ay belli bir miktarı bir hesapta bir araya getiriyorduk, matbu dergiye göre masraflarımız çok daha cüzi kaldı bundan dolayı. Bu az bir para değil ama bizi sarsan şey o olmadı. Yine Hazel daha iyi bilir, bu konuda hem web tasarımında, hem mizanpajda bize yardımcı olan arkadaşların çok cüzi bir karşılıkla temelde gönülden yardımcı olmaları da etkili oldu bizi o kadar zora sokmamasında. O bakımdan bana göre tüm bu kâğıt krizi, enflasyonun hızlı artışı, yaşadığımız ekonomik koşullarla, yayıncılık dünyasının buna bağlı yaşadığı krizle *Monograf*'ın kapanışı açıklanamaz gibi geliyor. Genel

düzlemde de edebiyat kamusundaki başka dinamiklerle daha fazla ilişkili. Benim açımdan, -ben derginin son iki sayısında genel yayın yönetmeni oldum- bir yandan bir alışma süreci yaşadım, dinamikler nasıl işliyor onu anlamaya çalıştım. Hazel bu konuda özellikle çok yardımcı oldu. Melek de görevi devraldığı kişi olarak özellikle başlarda işin zorluklarını, kolaylıklarını güzelce anlattı bana. Aslında herhalde önceki zamanlarda da, ben görevi aldığım sırada da temelde dergide tek kişinin sorumluluğuna ve onun koordinasyon sürecine bağlı bir yapı oluşmuştu. Bu durum her ne kadar aşılına çalışılsa da bir türlü değişmedi. Ben de kendi tecrübemde onu gördüm. Hazel bu anlamda belli noktalarda benden de çok sorumluluk aldı. Onu kolektif bir sorumluluğa dönüştüremedik, eşit bir hale getiremedik. Orada da benim aslında yayın dünyasının diğer dinamikleri dediğim noktalardan yola çıkarak bazı önerilerim oldu. Mesela bu dinamiklerden bir tanesi nedir: Sohbetlerin, daha önce *Monograf*'in yüz yüze olarak denediği sohbetlerin YouTube ya da benzeri mecralar üzerinden olması. Yalnızca akademik, elektronik olarak basılan bir dergi sınırları içerisinde kalmayıp görsel olarak da bu eleştirel sohbetin gerçekleştirilebildiği ve *Monograf*'in o alanda da olduğu bir yapıyı arzuluyordum. Diğer taraftan önerimin başka bir boyutu, *Monograf* sitesi içerisinde akademik derginin hemen yanında bir tür blogun, daha kısa yazıların olduğu -belki *K24*'e benzer bir şekilde- iki üç sayfalık yazılarla, güncelle daha iyi diyalog kurabilecek ve o akademik kaygının da dışına daha kolay çıkılabilecek bir alan açılmı istiyordum. Böylelikle *Monograf*'in birden çok mecrada hem akademik hem yine ciddiyetle işe bakan ama o kadar akademik olmayan yazma ve söyleşi formatında devam etmesini arzuluyordum. Bu şekilde bir genişleme planını arkadaşlara sundum. Onun iş bölümü, tüm bunlara dair bir tartışma alanı açıldı. Ancak yeterince karşılık bulamadı önerilerim. Hem iş bölümü konusunda karşılık bulmadı ama iş bölümünün de ötesinde ortak bir tartışmaya evrilemedi. Hep birlikte bu alanı açmaya ve *Monograf*'i daha canlı hale getirme çabasına dair yeterince istek göremedim. O isteksizlik bendeki şevki de azalttı. Gittikçe bir şekilde derginin durağanlaştığını, aslında o şevkin hep birlikte azaldığını gözlemledim; bu, Melek'in görevi bırakmasının öncesinde de olan, benim geçişimle birlikte de devam eden krizi aşamadığımızın bir göstergesi oldu benim için. Bu durumda ben dergiden çekildim. O şevk aslında hâlâ canlı olsa bir şekilde devam edebilirdi dergi, ama o şevk kayb olduğu için yeniden formüle olamadı, yeni bir yapı kurulamadı. Öyle tamamlanmış oldu.

Hazel Melek Akdik: Fatih'in anlattıklarına paralel olarak kapanma süreciyle ilgili şunu söyleyebilirim: Derginin sahip olduğu potansiyelin altında kalmaya başladığını fark ettiğimiz bir süreç oldu. Üzerine bir şeyler koyalım, bir şeyler daha yapalım diyerek birtakım önerilerde bulunduk, ancak bu tartışmalarda verim sağlanamadı. Fatih'in dediği gibi yeni fikirlerin bütün dergi üyelerince aynı şevk ve heyecanla karşılık bulması belirleyici oluyor. Dergi yayıncılığında devamlılık konusunda şuna da değinmekte fayda var; *Monograf*'in yayımlandığı yıllar boyunca evet bir takvimimiz

vardı, o takvime göre yeni sayıyı planlıyor ve ilerliyorduk. İyi bir zaman yönetimimiz vardı bu anlamda. Ancak ekipteki üyelerin bilgi ve fikir paylaşımında, karar alma süreçlerinde akışın sağlıklı biçimde sürmesi için düzenli olarak toplantı yapmak, bir araya gelmek şart. Biz dergi üyeleri olarak hepimiz farklı şehirlerde, hatta ülkelerdeydik. Bu nedenle fikir paylaşımı, değerlendirme gibi ortak hareket edilen durumlar için mail trafiğine bağlı kalıyorduk. Belli bir sıklıkta toplanamamak ilk dönemlerde bizi çok fazla etkilemedi fakat özellikle son birkaç yıldır herkesin kendi hayatına dair sorumlulukları, kaygıları arttıkça maillere zaman ayırmak, yayın aşamalarında sorumluluk almak zorlaştı. Daha eşit sorumluluk paylaşımının olacağı şekilde organize olabilmek, ayda bir, iki ayda bir gibi periyotlarda toplantı yapmak ve buna dair bir gelenek oluşturmak derginin yayın hayatına sağlıklı biçimde devam edebilmesi için çok önemli. Biz bu tür bir yapılanmayı eldeki şartlardan dolayı maalesef tesis edemedik. Bu noktada iyi bir şeyi, iyi yaparken sonlandırmak fikri belki bize daha makul göründü, kapanma kararında ortaklaşırken.

Fatih Altuğ: *Monograf* artık bu alanda yer edinmişti. Özel bir çaba harcamadan uzun yıllar devam edebilirdi aslında. Her sayıya yazı geliyor, onları hakemler değerlendiriyorlar, sonuçta yapılması gereken yalnızca koordinasyon. Birçok akademik dergi böyledir ya zaten. Belli bir fikrin, belli bir temanın izinden gitmekten çok o kurumun periyodik olarak çıkarttığı dergidir çoğu. Mevsimlik ya da yıllık gelen yazılardan ve hakem sürecinden geçmiş olanlar yayımlanır. Birbiriyle diyalogu çok beklenmez. *Monograf*'da böyle kolaylıkla devam edebilirdi ama bu formülden heyecan duyan bir grup değildik. Bunda şu da etkili oldu, Melek vurgulamıştı: Dosyaları konuk editörle yapmadığımız için yayın kuruluna çok rol ve iş biniyordu. Bunun haklılık payı var. Ama son iki sayı da konuk editörlü oldu. Bu sefer de yayın kurulunun kendi içerisinde dinamiği, o dergiyi çıkarırken gelen yazıların önce değerlendirilme sonra hakeme gidecekleri belirleme süreci, yani orada yakalanan o atmosfer ortadan kalkmış oldu. İyi niyetle başlanan bu konuk editörlük uygulaması yayın kurulundaki canlılığı azalttı. Çünkü her şeyi konuk editör belirliyor; seçtiği makaleleri, hakemleri organize ediyor, süreci o takip ediyor. Bu sırada yayın kurulu dergiye yabancılaşıyor. Bir çeşit dert / mesele etrafında yapılanmaya çalışmış bir oluşum için bu tehlikeli oldu.

Esra Nur Akbulak: Çok teşekkürler cevaplarınız için. Ben son sorumuza geçeyim. *Monograf*, edebiyat eleştirisi alanında önemli bir boşluğu doldurmasının yanı sıra akademik dergiciliğin alımlanmasında bir çeşitlilik de yarattı. Tespit ettiğiniz eksiklikler ve ihtiyaçlarla çıktığınız bu yolculuğu *Monograf* nezdinde tamamladığınızı söyleyebiliriz sanırım. Bugün güncel üretime ve dergicilik faaliyetlerine baktığımızda tespit ettiğiniz ihtiyaç ve sorunlar nelerdir, bunu karşılayabilecek bir dergi ya da akademik mecra tahayyülünüz var mı?

Fatih Altuğ: Yok (*gölüşmeler*). Zor bir soru bu. Şuradan başlayalım: Bir yandan mutlaka böyle bir akademik eleştirel bir mecra, çeşitli mecralar var. Her mecranın kendine ait fonksiyonları var mevcut durumda. *Nesir*'in fonksiyonu var, *Zemin*'in var, *K24*'ün var, bir sürü başka şeyin var. Çeşitli kıymetli mecralar var. Bu bakımdan edebiyat ortamında hareket alanımız kurak değil. Ama ne kadar kamusal alanda dolaşımı yüksek de olsa, diyelim ki *K24* gibi nispeten daha çok bilinen bir mecra olduğunda bile aslında çok az etki var. Temel mesele mecraların niteliğinden çok hangi nitelikte olursa olsun mecraların etki edebilme potansiyellerinin, güçlerinin zayıflamış olması. Onda da -konuşma boyunca ara ara değindik- şu etkili: Sosyal medya alışkanlıklarımızla birlikte yazıyla, hatta kimi zaman sadece yazının başlığıyla anlık ilişki kuruyor. Okumaya hem niyet etmeme, niyet ettiğinde de kolayca dağılma söz konusu. Aslında birçok şeyden belki haberdar olma halini, “şu dergide şu özel sayı çıkmış, ne güzel olmuş, şu yazar hakkında böyle bir sayının olması ne güzel” gibi yoğun tepkileri gördüğümüz ama bunların o tepkiler kadar merak edilmediği, o tepkilerin şiddeti derecesinde metinlerin, sayıları okurlarının olmadığı bir durum söz konusu. Yeni romanı çıkan bir yazarın çok fazla ses getiren romanı hakkında bile çok az yazı yazılıyor. Onlar da zaten çok az okunuyorlar. Bence sorumluluğumuz mümkün olduğunca duyarlılığı arttırmaya çalışmak ama o artsa da artmasa da eleştirel alanı korumaya devam etmek. *Monograf*'ta değilse başka yerlerde, başka şekillerde. Sonuçta çeşitli görevlerimiz, konularımız, rollerimiz var. Bunların her birinde o eleştirel alanın kendisini savunmaya ihtiyacımız var. Bir çıkara dönüştürmeden eleştirinin kendi hatırına eylemde bulunma... Bir yaymevinin adına, onun beğenisini kazanmak, birinin hoşuna gitmek için değil. Ya da birisini aşırı derecede kınayarak, eleştirerek birilerinin alkışını almak için değil. Eleştirinin kendi hatırına eylemde bulunacak mecraları oluşturmak ya da o mecralara katkıda bulunmak bence kıymetli, önemli bir sorumluluk. Onun dışında işin akademik boyutundan baktığımızda akademinin giderek niceliğe dönüşmesi, doçentlik kriterlerinden teşvik kurallarına birçok şeyin çok fazla ölçülebilir hale gelmesi ve aslında yazının içeriğinden çok onun sağladığı sayısal değerın ön planda olduğu bir akademik sistemin gittikçe yerleşikleşmesi de önemli meseleler. Bunları aşabilmek, bunların dışında bir alanın varlığını koruyabilmek de bir başka sorumluluk diye düşünüyorum. Aslında her iki söylediğim de şuna çıkıyor: Çıkar gözetmeden yapılan bir eleştirel pozisyon bence ihtiyacımız olan. Değişik yerlerde böyle bir konumlanmanın bazı veçhelerini, potansiyellerini bulduğumuz bir konumdayız ve tamamen çorak değil ortam. O yerlere katkılar sunarak ya da kendimize yeni alanlar açarak devam etmek gerekir diye düşünüyorum.

Melek Aydoğan: Evet, çorak değil ortam. Dikkate değer yayınlar var, *Monograf*'tan önce de vardı. Aklıma hemen *Pasaj* ve *Kritik* dergileri geldi. Yayıncılığımız değil de düşünce ortamımız çorak. Çevrilen ya da yazılan onca metin bilgiyi dönüştürmüyor, bir tartışma alanı açmıyor. Okunmuyor mu? Bazen okunmuyor, okunduğunda da eleştirel bir yere evrilmiyor düşünce. Bilgiyle ilişkimizi gözden geçirmemiz gerek,

hakikat ehli gibi konuşmanın maskesi olmamalı bilgi. Sorun daha çok eleştirmenin izlediği yolla, kendine biçtiği görevle ilgili gibi geliyor bana. Fatih bahsetti, edebiyat kamusunda yer/pozisyon korumaya yönelik bir davranış biçimi hâkim, anti-entelektüel olan yüceltiliyor. Sık sık “Türkiye’de neden eleştiri yok” tartışması çıkıyor karşımıza. Mevzu eleştiriymiş gibi görünse de, mevzu artık eleştirinin sahipleri, yayınevleri vb... Yazı nerede yayımlanacak, kime ulaşacak gibi kaygılar. Mesela, kimse sıradan olan/görünen bir metni okumayacağı, bunu istemeyeceği için, sıradan olmayanın peşinde olmak bir başka alan açıyor. Hangi kitabın arkasını okuyup da “ben bunu okumayayım” diyebiliyoruz ki? Kitap hakkındaki yazılar, arka kapak yazıları okuru avlamaya yönelik. İşin ticareti bunu gerektiriyor diyebilirsiniz, anlarım da, ama o zaman eleştiriyle ilgili kaygınızdan şüphe etme hakkım doğar. Bu dolandırıcılığın yeterince görülmemesi rahatsız ediyor beni. Olumsuzluklardan sürekli şikâyet etmek yerine, iyi mecralara sahip çıkmak, seslerini duyurmak, katkıda bulunmak gerek. Galiba, çıtayı çok yükseğe koymadığım ya da umutsuzluğa çevirmediğim için de her daim eleştirel özerkliği savunan mecraların olacağını düşünüyorum.

Hazel Melek Akdik: Şunu da ekleyebiliriz: Akademik dergiye bakışımızla bir güncel edebiyat dergisiyle kurduğumuz ilişki farklı anlamlara gelmeli diye düşünüyorum. Aylık çıkan bir edebiyat ya da kültür dergisi o günün ya da güncelin durumuyla ilgili birçok pozisyon alıyor ve buna dair etkileşimler üzerinden varlığını sürdürüyor. Ama bizim akademik bir dergiyle kurduğumuz ilişkide daha farklı ihtiyaçlar devreye gidiyor. Ben *Monograf* açısından şunun değerli olduğunu düşünüyorum, *Monograf*’ın her bir yeni sayısının çıktığı dönemde dikkat çekmesinden, yankı uyandırmasından ziyade araştırmacıların, okurların belli bir konuya dair ilgi ve merakları doğrultusunda o konuyla ilgili sayıdaki içeriğe başvurması, makaleleri okuması, *Monograf*’ta böyle bir dosya vardı ve orada ne gibi tartışmalar var, hangi makaleler yer alıyor, diyebilmesi önemli. Bir başvuru kaynağı olarak *Monograf* arşivini bir kenara koyabilmek, akademik literatüre katkı sunmaya devam edebilmek anlamına geliyor. Dolayısıyla etkisi zamana yayılan, daha sabırlı ve dingin ilerleyen bir eleştirel üretim var burada diyebiliriz.

Fatih Altuğ: Bu hatırlatman çok önemli Hazel. O güncelin hızına kapılmadan... Bir şey yayımlandığında onun ilk anda gelecek beğeni sayısı değil de o yavaşlığın içerisinde zamana yayılmış bir şekilde ilk akla gelenlerden biri olmak, bunun için bir *Monograf*’a bakayım demek, şöyle bir dosya vardı bunu bir inceleyeyim demek... Bir dosya çıktı diye sevinebilirsiniz ama hemen hızlıca okuyamayabilirsiniz onu. Ama bilirsiniz ki işte *Notos*’un şu dosyası, *Birikim*’in bu dosyası... Bilirsiniz ki orada kıymetli bir şey var, bir kenarda dursun, bakayım dersiniz. Benim tehlike olarak gördüğüm, sanki gittikçe bu tür ertelemelerden oluşuyor hayatımız. Sanki o kadar bakılmıyor gibi uzun vadede de, kısa vadede de. Aslolan kısa vadede anında tepki göstermek olmamalı, uzun vadede etki önemli. O yüzden mesela web sitesini

E. N. Akbulak ve K. Kurt

mümkün olduğunca açık tutmaya çalışıyoruz. “Yeni sayı çıkmayacak” evet ve bu anlamda *Monograf* kapandı ama mevcut *Monograf* kapanmadı, her an ulaşılabilir durumda.

Esra Nur Akbulak: Burada sorularımız sona eriyor. Bizi kırmayıp söyleşi davetimizi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederiz.

Kaan Kurt: Ben de edebiyat dergiciliği hakkında farklı sorular üzerine düşünmemizi sağlayan bu keyifli söyleşi için her birinize teşekkür ediyorum.

Hazel Melek Akdik: Biz de gösterdiğiniz ilgi ve emekleriniz için çok teşekkür ederiz.

Fatih Altuğ: Ben de çok teşekkür ederim.

Melek Aydoğan: Çok teşekkürler.